

Posedăm, de altfel, și un alt document istoric, contemporan cu faptele, nefolosit pînă acum de istoricii romîni, în care se arată destul de clar poziția adoptată de husiți față de limba slavonă în Țările Romîne. În 1431—1432, Ieronim de Praga, un refugiat ceh, adversar al husiților (nu trebuie confundat cu conducătorul husit cu același nume), trimite sinodului de la Basel un raport amănunțit asupra progreselor îngrijorătoare ale mișcării husite în centrul și în răsăritul Europei: «Husiții («cehii predicatori») au răzvrătit adînc regatul Poloniei și regatele Ungariei, Bosniei și Bulgariei, pentru că în aceste patru regate se înțelege limba cehă (adică în aceste țări se vorbesc limbi slave, pe care cehii, vorbind și ei o limbă slavă, le pot înțelege — n.n.). Și în plus (au răzvrătit) și alte țări, în care se folosește limba rusă, adică Rusia Albă și Roșie (Țara Haliciului — n.n.), Valahia (Moldova, evident limba slavonă rusă scrisă — n.n.), Slavonia, țările Serbiei și Albaniei, Dalmației și Croației, pentru că în toate aceste țări se înțelege limba cehă»¹. Așadar, propaganda husită în toate aceste țări se întemeiază pe limbile slave, pe care cehii le puteau înțelege. De observat deosebirea pe care o face autorul raportului între prima grupă de țări, în care se vorbeau limbi slave populare apropiate de cea cehă, și a doua grupă, în care intră și Valahia, în care se folosește limba rusă, adică limba oficială slavonă a bisericii și a cancelariei. Așadar, un raport, care datează din aceeași vreme cu scrisoarea episcopului de Baia, dovedește că husiții din Moldova, ca și cei din alte țări vecine, își întemeiau pătrunderea ideilor lor bazați pe limba slavonă. Este foarte greu, în fața acestor texte, să mai atribuim husitismului traducerea cărților slavone în romînește. Slavonismul ceh al adepților lui Hus se manifestă în chip lămurit în opera lor de pătrundere în toate țările cu populație de limbă slavă, precum și în Moldova, unde slava bisericească avea un caracter oficial și era înțeleasă nu numai de clerici și boieri, dar și de mulți orașeni.

Originea «refugiaților» husiți din Moldova. Numărul husiților așezați în Moldova în vremea domniei lui Alexandru cel Bun și în primele decenii ce au urmat acestei domnii pare să fi fost destul de considerabil. Ei alcătuiau o comunitate strîns unită, cu un șef unic, recunoscut de cîrmuirea feudală, căruia i se fixase sediul la Bacău. Husiții moldoveni redactaseră un număr de «teze», în care se oglindea doctrina lor religioasă și, în parte, cea socială (mai clar formulată în «tezele» husiților din Transilvania, care se ridică împotriva tuturor obligațiilor feudale²).

În tratativele pentru unirea cu biserica ortodoxă, de care s-a vorbit mai sus, au avut și ei cuvîntul lor de spus, în calitate de comunitate organizată. În adevăr, scrisoarea în limba greacă din 1452 adresată de patriarhia de Constantinopol universității din Praga, proclamînd adeviziunea pentru unirea bisericii ortodoxe cu husiții, cuprinde și indicații asupra comunităților husite care au fost de acord cu unificarea. Preotul Constantin a comunicat la Bizanț numele acestor comunități, iar scrisoarea patriarhală spune: «Ceea ce socotim de mare preț și ne provoacă o mare bucurie, a fost raportul pe care el (preotul Constantin — n.n.), ni l-a prezentat și în care ne indică numeroși credincioși ce împărtășesc părerea lui despre dreapta credință și cultul bisericesc și anume

¹ J. Maček, *Národnosti otkázu v Husitství*, în volumul, *Mezinárodní ohlas husitství*, p. 22.

² L. Demény și J. Pataki, *op. cit.*, (versiunea cehă), p. 201—208.